

РАЗВИТИЕ НА ПРАВНАТА УРЕДБА НА ИНДУСТРИАЛНАТА СОБСТВЕНОСТ В ЕВРОПА ОТ ДРЕВНОСТТА ДО КРАЯ НА XIX ВЕК

Нина Делимаринова

DEVELOPMENT OF THE LEGAL FRAMEWORK OF INDUSTRIAL PROPERTY IN EUROPE FROM THE ANTIQUITY UNTIL THE END OF THE XIX CENTURY

Nina Delimarinova

Resume: The article analyses the development of the legal framework of industrial property in Europe from the antiquity until the end of the XIX century. It lists the most important economic and political factors influencing the origins of the legislation as it is known today.

Key words: industrial property, patent, mark, historical development, Europe.

Творенията на човешкия интелект винаги са съпътствали развитието на човешката цивилизация. По всички краища на европейския континент могат да бъдат намерени веществени свидетелства за активна човешка дейност от най-древни времена. Независимо дали става въпрос за предмети на изкуството, предмети от бита, или оръдия на труда, всички те започват битието си на концептуално ниво, като идея. Впоследствие, тази идея се материализира като целенасочено и се придава определен веществен израз. Векове наред правната наука е съсредоточавала вниманието си именно върху този веществен израз и изследва взаимоотношенията, които възникват по повод собствеността върху него или използването му. Най-съвършената правна система на европейската античност – римската, познава най-различни начини за класификация на вещите: движими или недвижими, потребими или непотребими, заместими или назаместими, главни вещи и вещи – принадлежности¹, но не познава „вещ“ без мате-

риален характер. На този етап в правото липсва концепцията, че е възможно идеята за вещь и нейния материален израз да бъдат два отделни обекта на права. Необходимо е да минат векове след залеза на римската империя, за да може едва в края на Средновековието тази концепция да възникне, и още няколко века след това, през епохата на Ренесанса, за да може тя да получи някаква елементарна правна защита. С течение на времето и напредъка в икономическото и общественото развитие, правоотношенията по повод имуществените блага се усложняват, като включват в тях и категории имущества с нематериален характер. От тази начална точка започва нов период на развитие на правната доктрина, която трябва да разработи изцяло нов терминологичен апарат и разбирания за правната категория „собственост“, от които до края на XIX век постепенно да се развие системата на интелектуалното право, познато в наши дни².

Съвременното интелектуално право обединява обектите си под общото название „интелек-

¹ Венедиков, П. Записки по римско право. С.: ИК „Професор Петко Венедиков“, 1999, с. 61 и сл.

² Проблемът е подробно изследван в книгата Sherman, B., L. Bently, The Making of Modern Intellectual Property Law, Cambridge University Press, 2008, която ще бъде цитирана допълнително и по-нататък в изложението.

туална собственост“ и ги класифицира в две главни подгрупи. Първата от тях е свързана с авторското право и сродните му права, които се отнасят до творенията на изкуството: музика, филми, романи, стихове, премети на изящните изкуства и т.н.³ Втората е свързана с правата, които възникват по повод обекти, свързани с индустрията и търговията: изобретения, търговски марки, промишлени дизайни и редица други, познати под общото название „индустриална собственост“. Именно тази втора група е свързана с предмета на настоящото изложение, тъй като то цели накратко да анализира еволюцията на правната закрила на индустриалната собственост, като подвид интелектуална собственост, от възникването ѝ до настоящия момент. Анализът е основан предимно на трудовете на проф. Константин Кацаров и проф. Мария Павлова, пред които авторът изказва дълбока почит и благодарност.

Всеки опит да бъде съставен такъв обзор би бил непълен без поне бегла дефиниция на понятието „индустриална собственост“. Като специфичен вид интелектуална собственост тя е преди всичко, продукт на целенасочена творческа дейност на човешкия интелект с нематериален характер⁴. Изследвайки същността на два от най-значимите обекти на индустриалната собственост – изобретението и марката, бележитият българист юрист Константин Кацаров изтъква, че те „не се поддават на локализиране в пространството и това ги характеризира като нематериални вещи.“, и допълва, че правата върху тях не трябва да се смесват с правата върху техния веществен израз⁵. Тези изводи без проблем могат да бъдат отнесени и към почти всички други познати обекти на индустриалната собственост, тъй като те могат да бъдат материализирани в неограничен брой вещи, по повод които да се развият отделен комплекс правоотношения, чието възникване или прекратяване е отделно от съществуването на интелектуалното право, което ги е породило.

Първият значим международен акт в областта на индустриалната собственост е Париж-

ката конвенция за закрила на индустриалната собственост от 1883 г.⁶, която също не предлага единна дефиниция за понятието, а се ограничава в изброяване на обектите, правата върху които закриля. В нейния чл. 1 се споменават: патентите за изобретения, полезните образци, индустриалните рисунки или модели, фабричните или търговски марки, знаците за услуги, търговското име, указанията за произход или наименованията на мястото за произход, както и преследването на нелоялната конкуренция. От изброените нелоялната конкуренция е твърде специфичен институт, чиито правна природа и уредба са коренно различни от тези на другите права, поради което няма да бъде разгледан. Относно останалите би следвало да се отбележи, че в теорията и практиката всички те са свързани с права, считани за „индустриална собственост“. Интерес за индустрията, като основен отрасъл на икономиката, обаче представляват преди всичко първите три. От своя страна, фабричните или търговски марки, знаците за услуги, търговското име, указанията за произход или наименованията на мястото за произход са от по-голямо значение за търговията, отколкото за промишлеността⁷. Независимо от това, традиционно всички те се отнасят към обобщаващото понятие „индустриална собственост“.

От гледна точка на европейската правна традиция, закрилата на индустриалната собственост се развива като самостоятелен отрасъл сравнително отскоро, около два века⁸. Историята на отделни негови институти обаче може да бъде проследена в миналото до европейската античност. Най-ранната информация за правна закрила на нововъведение, своеобразен предшественик на познатите ни днес патентни права, датира от II в. пр.н.е. В гръцката колония Сибарис на Апенинския полуостров, готвач, измислил ново ястие, получава монополно право да го приготвя в продължение на една година⁹. Тази закрила се отнася до постиженията в кулинарното изкуство, а не до постиженията на древната наука и техника, тъй като към този момент липсват достатъчно раз-

³ По-подробна информация в **Богш, А.** Христоматия по интелектуална собственост. С.: ИНРА, 1991, с. 4 и сл.

⁴ В този смисъл – **Богш, А.** Христоматия по интелектуална собственост. С.: ИНРА, 1991, с. 3.

⁵ **Кацаров, К.** Материална основа и правна природа на индустриалната собственост. Сравнително изследване и опит за теория в системата на българското право. С.: Придворна печатница, 1929, с. 201 и сл.

⁶ На български език текста на конвенцията е достъпен на сайта на Българското патентно ведомство на адрес: http://www.bpo.bg/images/stories/international_conventions/paris_convention.pdf

⁷ **Богш, А.** Христоматия по интелектуална собственост. С.: ИНРА, 1991, с. 3.

⁸ **Павлова, М.** Патентно право на Република България. С.: Софи – Р, 2000, с. 30.

⁹ Цитирано в **Suzuki, S.** Invention Protection and Economic Development. Japan Patent Office, 2011, с. 2, както и в **Павлова, М.** Патентно право на Република България. С.: Софи – Р, 2000, с. 31.

вити икономически отношения, които да наложат масово внедряване на нововъведения в производството. Поради това твърде малко технически постижения придобиват стопанско значение.¹⁰ Според проф. Мария Павлова трябва да минат векове преди обществените и икономическите отношения да се развият достатъчно, за да възникне нуждата да бъде дадена правна закрила на интелектуален продукт в сферата на науката и техниката, който отговаря на определени изисквания като обект на субективни права на авторите и техните правоприменници.¹¹ В Античността такава правна закрила не била предоставяла дори и най-развитата правна система по това време – римската, макар че според проф. Кацаров именно там може да се намерят данни за съществуването на предшественик на познатата ни днес марка. В древен Рим занаятчиите, бележели своите стоки с фигура, съдържаща името и рисунка на стопанина, наречена „sigillum”. Тази дума имала “специално значение на печат или отличителен знак, предназначен за разпознаване на произведенията на едно съсловие или занаят, за разлика от близката по значение дума „signum”, която била обичайно употребима такава за печат или отличителен знак, носещ чисто личен или строго държавен характер“. Т.е. знаците са използвани не само, за да дават информация за собственика на веща, каквато била обичайната практика в древността, но се е появил и зачатък на елемент за означаване на произход, което би могло да се приеме като сходство с начина, по който марките се използват в наши дни¹².

С тези примери се изчерпва информацията за използването на обекти на индустриалната собственост в древността. С настъпването на Средновековието, въпреки напредъка в развитието на икономиката, правния им режим претърпява съвсем ограничено развитие. В икономическо отношение Средновековието се характеризира с

отмирането на робството и отделянето на занаятите и търговията от селското стопанство. Производството е съсредоточено предимно в цехове и гилдии, със строго регулирана дейност по отношение на вида, броя, качеството на продукцията и технологията на производството. Новите технологични постижения обикновено са внедрявани само в рамките на цеха и се смятат за негово притежание, без да се предвиждат специални материални изгоди за техните автори, ако те са известни¹³. За този период единственото постижение, заслужаващо внимание, е приемането на първия закон, уреждащ формално употребата на марка за произход в Европа. През 1266 г. в Англия е приет Законът за маркиране на хлебопекарите (Baker’s Marking Law), който изисквал те да маркират хлябовете от своите фурни, с уникален знак¹⁴. В началото, предназначението на тези марки е било в интерес на потребителите, тъй като те улесняват идентификацията на производителите на некачествена продукция. С течението на времето обаче те се превърнали в знак за качество, който ползвал и производителите, тъй като правел стоката на някои от тях по-търсена в сравнение с тази на останалите. Би могло да се приеме, че, този момент нататък марката вече започва да изпълнява някои от функциите, които има и днес. От средата на XIII в. до епохата на Ренесанса марките в редица важни индустрии в Англия – текстил, кожарство, производство на облекло, бижутерия и т.н., получават изрична, макар и ограничена по обхват, законова уредба¹⁵.

Всичко това дава основание за един много интересен извод. Паметници, илюстриращи постижения в областта на строителството и техниката, на древния човек могат да бъдат намерени по всички точки на света още от зората на човешката цивилизация. Т.е. историята и археологията предоставят достатъчно данни, по които можем да заключим, че историята на изобретателството

¹⁰ Павлова, М. Патентно право на Република България. С.: Софи – Р, 2000, с. 32

¹¹ Павлова, М. Патентно право на Република България. С.: Софи – Р, 2000, с. 30

¹² Кацаров, К. Материална основа и правна природа на индустриалната собственост. Сравнително изследване и опит за теория в системата на българското право. С.: Придворна печатница, 1929, с. 9

¹³ Павлова, М. Патентно право на Република България. С.: Софи – Р, 2000, с. 31

¹⁴ Цитирано по същия начин в Bouchoux, D. Intellectual Property: The Law of Trademarks, Copyrights, Patents, and Trade Secrets for the Paralegal, Cengage Learning, 2008, с. 20, в Schwabach, A. Intellectual Property: A Reference Handbook. ABC-CLIO, 2007, с. 8, както и в Драганов, Ж. Правен режим на означенията. С.: Сиела, 2006, с. 29.

¹⁵ Повече примери могат да бъдат намерени в Кацаров, К. Материална основа и правна природа на индустриалната собственост. Сравнително изследване и опит за теория в системата на българското право. С., Придворна печатница, 1929, с. 14, както и Драганов, Ж. Правен режим на означенията. С.: Сиела, 2006, с. 30.

е толкова стара, колкото самата история на човечеството. В контраст, употребата на марката, като означение на определен занаят или индустрия, датира от по-късен период, след края на епохата на натуралното стопанство и обмена на блага, когато занаятите и търговията са се развили достатъчно. Въпреки това, закрилата на марката развива своя уредба преди да се появи идеята за правна закрила на изобретенията. Вече беше споменато, че това се дължи отчасти на факта, че в този исторически период, социалните, икономическите и правните отношения не са достатъчно развити, за да отчетат значението и важността на техническите постижения за развитието на човешката цивилизация. От друга страна, трябва да се има предвид, че от древността до края на Средновековието човешкото общество е дълбоко религиозно. Всяко постижение в областта на изкуството или науката се приема за дар от боговете, като хората служат само в ролята на посредници, които дават веществен характер на божие благоволение¹⁶. В този смисъл, на плодотворите на човешкия интелект се е гледало като израз на божия милост, насочена към човечеството като цяло, а не към конкретния автор. Това разбиране е отхвърлено едва в епохата на Ренесанса, когато хуманистични течения във философията, изкуствата и науката преодоляват влиянието на религията и поставят индивида в центъра на човешкия мироглед.

Първите примери за патентни права върху изобретения произхождат от италианските градове-републики¹⁷ Венеция и Флоренция. Първоначално те са давани на *ad hoc* принцип в отделни случаи. През 1421 г. във Флоренция Филипо Брунелески получава монополни права върху изобретения от него товарен кораб за срок от три години, в рамките на които само той има правото да строи кораби от този вид. Във Венеция предоставянето на права върху изобретения е възникнало като мярка поощряваща вноса на технологии от други държави с цел развитие на местните занаяти. През 1416 г. Франческо Петри, от гръцкия остров Родос, получава права върху технология за построяване на водни мелници, а германецът Йохан

Шпейер получава права върху изобретената от него печатарска технология. В тези и други случаи лицата получавали монополни права да внедряват технологиите в дейността си за срокове, вариращи от 5 до 20 години, след изтичането на които техните нововъведения могат да се ползват свободно от трети лица. Тази практика имала изключително благотворно влияние върху икономиките на двата италиански града и в следствие добива широка популярност дори и извън тях. Това довело до нуждата от официалното и формализиране в първия европейски патентен закон – Венецианския патентен закон от 1474 г. Патентната система, която той установява, е сравнително елементарна и неразвита, но все пак се основава на принципи, запазени и до днес в модерните индустриални законодателства:

– предоставените патентни права са абсолютни, т.е. трето лице, което не е титуляр, не може да ги упражнява;

– правата се предоставят с изричната цел да поощрят изобретателството и вноса на технологии на територията на Венеция, като в тази връзка изрично е споменато, че Венецианската държава не е обвързана от монополното право на титуляра и може да ползва изобретенията свободно;

– въвежда се изискването за „новост“ на изобретението за територията на Венеция, но не е задължително то да е непознато и за останалата част от света;

– въвежда се изискването за „практическа приложимост“ на изобретението, като изрично се посочва, че идеи и научни открития не подлежат на патентоване;

– въведена е процедура за оценка на патентоспособността на изобретението от специален орган;

– определен е максималният срок на патентното право, който е до 10 години;

– предвидено е съдебно производство за защита на патентните права в случай на нарушения от трети лица;

¹⁶ За подробно развитие на теорията **Кацаров, К.** Материална основа и правна природа на индустриалната собственост. Сравнително изследване и опит за теория в системата на българското право. С.: Придворна печатница, 1929, с. 11.

¹⁷ Цитирано по този начин в **Takenaka, T.**, Patent Law and Theory. Research Handbooks in Intellectual Property Series. Edward Elgar Publishing, 2009, с. 101, също в **Suzuki, S.** Invention Protection and Economic Development. Japan Patent Office, 2011, с. 25, както и **Павлова, М.** Патентно право на Република България. С.: Софи – Р, 2000, с. 33.

– нарушителите на патента, подлежат на наказание глоба и унищожение на стоката, произведена в нарушение¹⁸.

От закрилата, предоставена от закона, може да се ползват както венецианските граждани, така и чужденци, пребиваващи на територията на държавата, и за всички тях режимът е абсолютно еднакъв. Фактът, че чрез закон *inter alia* се уреждат недвусмислено и еднообразно взаимоотношенията по повод създаване на блага на интелектуален труд, гарантира стабилност и предвидимост на правоотношенията между лицата. Освен това, ясно установените критерии и процедура ги защитава от произвола в преценката на решаващия орган. Това е отличителна черта на венецианския режим, която за разлика от останалите, не се ползва с особена популярност при реципирането му в другите европейски държави. Те черпят вдъхновение от венецианския пример, но всички първоначално устройват относително еднотипни системи за предоставяне на привилегии, които се трансформират в същински патентни системи много покъсно.

Независимо от националните различия обаче, най-важните им характеристики са общи. Привилегиите се предоставят по искане на заинтересуваните лица с нарочен акт на монарха, който е израз негово благоволение, а не на законно право на възискателя да ги получи. Липсва единен правен режим, поради което се прави преценка *ad hoc* за всеки отделен случай, без да има предварително формулирани критерии. Дали привилегиата се отстъпва възмездно или безвъзмездно също се преценява *ad hoc*. Няма правила нито за продължителността ѝ във времето, нито изискване за задължителна употреба на техническото решение, с което е свързана¹⁹. Тези привилегии

се предоставяли във формата на специални документи, съдържащи печата на короната. От тяхното название – “*literae patentes*”, произлиза съвременния термин „патент“²⁰.

За държавата, най-рано реципирала италианските практики, се смята Англия. Повечето автори приемат, че развитието на патентното право там започва в средата XV в.²¹, с предоставянето на първите привилегии от английските монарси. Тези привилегии имали за цел да улеснят внедряването на чуждестранни и непознати до тогава технологии и въпреки че ефектът в това отношение е положителен²², липсата на механизми за контрол създава благоприятни условия за злоупотреби. В редица случаи владетелите възнаграждавали свои приближени с привилегии, които не носели полза за икономиката на страната, и даже ограничавали развитието ѝ и свободната инициатива, но давали на титулярите си значителни материални облаги. В реакция срещу тази практика английският парламент приема Законът за монополите през 1623 г., който забранява на монарха да предоставя всякакви привилегии, освен такива върху изобретения, и то само ако са изпълнени редица предварително определени условия. Режимът наподобява този, установен с венецианския закон, но със следните характерни особености:

- изрично е подчертано, че патентът е изключително право само на титуляра;
- титуляр на правата по патента може да е само първият по време изобретател²³;
- упражняването на правата по патента не трябва да води до повишение на цените или да води до негативни последици за търговията;
- максималният срок на патента е 14 години.

¹⁸ По-обстоятелствен анализ на закона, статистическа информация за приложението му, както и примери за предоставени патенти може да бъдат намерени в **Guellec, D.**, B. van Pottelsberghe de la Potterie. *The Economics of the European Patent System. IP Policy for Innovation and Competition*, Oxford Press, 2007, с. 16 и сл.

¹⁹ **Павлова, М.** Патентно право на Република България. С.: Софи – Р, 2000, с. 33

²⁰ **Кацаров, К.** Материална основа и правна природа на индустриалната собственост. Сравнително изследване и опит за теория в системата на българското право. С.: Придворна печатница, 1929, с. 16

²¹ Според **Suzuki, S.** *Invention Protection and Economic Development*. Japan Patent Office, 2011, с. 25, по същия начин и в **Guellec, D.**, B. van Pottelsberghe de la Potterie. *The Economics of the European Patent System. IP Policy for Innovation and Competition*, Oxford Press, 2007, с. 17, както и в **Takenaka, T.** *Patent Law and Theory. Research Handbooks in Intellectual Property Series*. Edward Elgar Publishing, 2009, с. 102, макар че проф. К. Кацаров отнася началото по-рано, към средата на XIV в.

²² В резултат на раздадените привилегии в страната навлезли нови технологии за обработка на кожи, метал, изработка на коприна, сапун, цветно стъкло и др. За повече – **Suzuki, S.** *Invention Protection and Economic Development*. Japan Patent Office, 2011, с. 25.

²³ С течение на времето съдебната практика тълкува разширително разпоредбата, като включва и „първия вносител“ на изобретението. Вж. **Guellec, D.**, B. van Pottelsberghe de la Potterie. *The Economics of the European Patent System. IP Policy for Innovation and Competition*, Oxford Press, 2007, с. 18.

С приложението на закона се улеснява и ускорява въвеждането на нови, непознати до тогава технологии и изобретения. Това на практика нарушава традиционната хегемония на занаятчийските гилдии върху производството и насърчава свободната инициатива, като по този начин повишава конкурентоспособността на пазара. В исторически план това е най-важният ефект за икономиката на страната, тъй като благодарение на него тя ще се превърне в родина на индустриалната революция. Въпреки това обаче, не би могло да се приеме, че законът осигурява същинска патента закрила в модерния смисъл на този термин²⁴, тъй като поред неговите разпоредби предоставянето на патенти все още е в правомощията само на монарха. При преценка на „патентноспособността“ на изобретението той би трябвало да се ръководи, преди всичко, от държавния интерес и да отчита възможните икономически последици, като не взема предвид интересите на изобретателя. Приема се, че максимално полагаемата се изгода за изобретателя е възможността единствено той да може да внедри технологията в собственото си производство за периода на действие на патента²⁵. За да се промени ситуацията, ще е необходимо да мине повече от век, по време на който английският парламент да приеме Закона за правата от 1689, Акта Хабеас Корпус от 1679 г., както и редица други закони, с които ефективно да ограничи правомощията на монарха в изпълнителната власт. Една от последиците от това е, че юрисдикцията в материята на патентното право постепенно преминава от короната към съдилищата. Това е изключително важен фактор за развитието на правната закрила на индустриалната собственост в Англия, последиците от които могат да бъдат проследени в редица направления. От една страна, позволява на правната доктрина да черпи идеи и решения от богатата съдебна практика, трупана в продължение на столетия. Точно тази практика измисля нова терминология и формулира идеи и институти, които ще оформят бъдещото развитие на законо-

дателството в сферата не само на индустриалната, но и интелектуалната собственост като цяло. В глава II²⁶ от съчинението си Шърман и Бентли подробно изследват еволюцията на вижданията на английската правна теория за взаимовръзката между идеите като резултат на интелектуална дейност, творческия процес на овеществяването им, и крайния материален продукт. Те обръщат особено внимание как това променя разбирането за нематериалния характер на обектите на интелектуална собственост и как това се отразява на развитието на законодателството в областта. Накратко, от една страна, се преодолява фрагментираността на правната уредба и вместо да се създават закони за отделен вид индустрии и производства (Act for Encouraging the Distilling of Brandy and Spirits, 1690), се създават закони, уреждащи цели институти (Patents, Designs and Trade Marks Act, 1883)²⁷. От друга, променя се фокусът на правната закрила, която законите предоставят, тъй като те вече не уреждат отношенията по повод производството и пласмента на продукцията, а отношенията по повод правата върху интелектуалната собственост, на които въпросната продукция се явява предмет. Тази промяна, от своя страна, води до още една последица – с течение на времето се оформя съдебна практика, която отчита интересите на титуляра на правата и третите лица в по-голяма степен, отколкото икономическият интерес на държавата, и дава началото на идеята за същността на правата върху интелектуална собственост като субективни права на индивида, максимално близки до съвременните разбирания²⁸.

Гореизложеното най-общо обрисова матрицата, по която се развива генезисът на защитата на права на индустриалната собственост в Европа от древността до края на XVIII в. Като се започне от обичайната употреба на марки, указващи произхода на стоките, и се стигне до правно регламентираната им употреба върху продуктите на гилдиите, след това – установяването на системите на предоставяне на привилегии върху патенти и тяхното премахване с установяването на единна

²⁴ Така Павлова, М. Патентно право на Република България. С.: Софи – Р, 2000, с. 36

²⁵ В този смисъл Takenaka, T. Patent Law and Theory. Research Handbooks in Intellectual Property Series. Edward Elgar Publishing, 2009, с. 103

²⁶ Виж Sherman, B., L. Bently. The Making of Modern Intellectual Property Law, Cambridge University Press, 2008, с. 41-63.

²⁷ Примерите са подбрани от автора.

²⁸ По-подробно в Guellec, D., B. van Pottelsberghe de la Potterie. The Economics of the European Patent System. IP Policy for Innovation and Competition, Oxford Press, 2007, с. 19, където авторът достига до извода, разглеждайки патентните права.

уредба на цели институти чрез специални закони. В останалите европейски държави тези процеси се развиват по същия модел, но в различни времеви рамки и със специфични национални особености²⁹. Във Франция и Германия системата на привилегиите се появява сравнително по-късно (средата на XVI в.). Във Франция тя съществува до Великата буржоазна революция 1789 г. и официалното ѝ премахване с патентен закон от 1791 г.³⁰ В Германия привилегиите се запазват под една или друга форма до средата на XIX в., когато под влияние на френското право отделните германски държави приемат свои закони за закрила на изобретенията, а чак през 1877 г. влиза в сила общо-германски патентен закон. В Русия привилегиите се запазват до 1870 г.³¹

Най-общо казано, под една или друга форма, до края на XIX в. развитите европейски държави са установили правен режим на индустриалната собственост. Това се дължи предимно на два важни исторически фактора. Първият са буржоазните революции от края на XVIII в. и началото на XIX век, а вторият е индустриалната револю-

ция, която през XIX век е обхванала вече цяла Европа. Всички държави в една или друга степен търпят необратими промени в обществените и икономическите отношения, които изискват да получат отражение в правните им системи. Краят на века бележи началото на новия етап от развитието на индустриалното законодателство, което е свързано с изграждането на неговото наднационално ниво. Поради интензивното развитие на индустрията и търговията, както и задълбочаването и усложняването на икономическите и политическите връзки между държавите, съвсем естествено възниква нуждата да се синхронизира и режимът, който ги регулира. Първата стъпка в това отношение е подписването на Парижката конвенция за закрила на индустриалната собственост от 1883 г. Нейните специфични история, съдържание и значение не са предмет на разглеждане в това изложение, но би било достатъчно да се каже, че конвенцията дава основните принципи и правната рамка, в която се развиват националните и общностните законодателства в областта на индустриалната собственост от края на XIX век до наши дни.

²⁹ В този смисъл **Кацаров, К.** Материална основа и правна природа на индустриалната собственост. Сравнително изследване и опит за теория в системата на българското право. С.: Придворна печатница, 1929, с. 31

³⁰ **Павлова, М.** Патентно право на Република България. С.: Софи – Р, 2000, с. 37, както и в **Кацаров, К.** Материална основа и правна природа на индустриалната собственост. Сравнително изследване и опит за теория в системата на българското право. С.: Придворна печатница, 1929, с. 19 и сл., също **Guellec, D., B. van Pottelsberghe de la Potterie.** The Economics of the European Patent System. IP Policy for Innovation and Competition, Oxford Press, 2007, с. 20 и сл.

³¹ **Павлова, М.** Патентно право на Република България. С.: Софи – Р, 2000, с. 39. Повече примери и подробности в **Guellec, D., B. van Pottelsberghe de la Potterie.** The Economics of the European Patent System. IP Policy for Innovation and Competition, Oxford Press, 2007, с. 22 и сл.